

Rīgā, 15.04.2019.

Latvijas Arheologu biedrībai
Priekšsēdētājam Jānim Asarim
Adrese: Kalpaka bulvāris 4, Rīga, LV-1050

Partiju apvienības JAUNĀ VIENOTĪBA atbildes

Atbildot uz Jūsu 26.03.2019. nosūtīto vēstuli par risinājumiem arheoloģijas un kultūras mantojuma saglabāšanas jautājumos, partiju apvienība JAUNĀ VIENOTĪBA un tās kandidāte Eiropas Parlamenta vēlēšanās, Eiropas Parlamenta deputāte Inese Vaidere ir sagatavojusi sekojošu pozīciju Latvijas Arheologu biedrības uzrunātajās tēmās:

I. Vēsturisko ainavu aizsardzība plānošanas procesos

Mēs paplašināsim ES IVN direktīvas (2014/52/ES, 2011/92/ES), attiecinot tās uz projektiem, kas pašlaik tajās neietilpst to veida vai mēroga dēļ, bet kas — saskaņā ar piesardzības principu — varētu kaitēt zināmajam vai varbūtējam kultūras mantojumam. Mēs ierobežosim iespējas izmantot izslēdzošus sliekšņus, lai nebūtu iespējams svītrot II pielikuma projektus no IVN apakšsliekšņa pārbaudes, mēs ierobežosim nacionālajos ārējos normatīvos aktos attiecībā uz teritorijām, kas ietilps aizsargājamās apvidos atbilstoši nacionālā attīstības plāna, kas izdots kā ārējais normatīvais akts, telpiskajā daļā un attiecībā uz nacionālās vai vietējās nozīmes kultūras un vēstures pieminekļiem un to buferzonām. Mēs sekmēsīm šādu pieminekļu noteikšanu ar ārējiem normatīvajiem aktiem.

II. Kultūras mantojuma integrēšana ES kopējā lauksaimniecības politikā

Mēs uzskatām, ka Eiropas ainavu konvencijas mērķi ir sasniedzami šīs konvencijas ietvaros un ar nacionālo likumdošanu, nesaistot Kopējo lauksaimniecības politiku un tās instrumentus ar ainavas, arheoloģiskā un kultūras mantojuma tiesību instrumentu uzdevumu īstenošanu. Latvijas pamatlikums un tā ievads nostiprina ainavu aizsardzību, kā tiesību uz vidi un vides informāciju, kas izriet no Satversmes 100. un 115. pantiem, pamattiesību daļu, prioritārizējot nacionālo un etnisko estētiku – latvisko dzīvesziņu,

+371 67205472
SEKRETARE@VIENOTIBA.LV

ZIGFRĪDA ANNAS MEIEROVICA
BULVĀRIS 12-3, RĪGA, LV-1050

JAUNĀ VIENOTĪBA

PARTIJU APVIENĪBA

latviešu un lībiešu tradīcijas, kas atspoguļojas arī tautas arhitektūrā, apdzīvoto vietu un mājokļu tradicionālajā būvniecībā, īpaši viensētu, skrajciemu, bet arī sādžu, ciemu, pilsētciematu, mazpilsētu vides izmantošanā, vēsturiskajā draudžu, pagastu un pilsētu teritoriālajā iedalījumā ar atšķirīgu saimnieciskās darbības intensitāti. Mēs rīkosimies nacionālā līmenī, lai ainavu politika, kuras mērķis ir ainavu aizsardzība, pārvaldība un plānošana, tiktu integrēta pilsētplānošanas politikā, kultūras, vides, lauksaimniecības, sociālajā un saimnieciskajā politikā ar trim tiesisko instrumentu grupām – pirmkārt, pilsētībūvniecības kā arhitektūras mākslas jomas tiesisko regulējumu, otrkārt, vēstures un kultūras pieminekļu politiku, kur nacionālās vai vietējas nozīmes vēstures un kultūras pieminekļu statusu, ierobežojot privātpersonu tiesības, nosaka ar ārējo normatīvo aktu, treškārt, ainavu politiku īstenojot ar aizsargājamiem ainavu apvidiem no vienas puses, bet ar nacionālās attīstības plāna telpisko daļu kā ārējo normatīvo aktu un vietējo teritorijas plānojumu izmantošanas noteikumu kā ārējo normatīvo aktu detalizāciju, no otras puses. Mēs uzskatām, ka pamatnostādnes par ainavu politiku ir nosakāmas nacionālā līmenī, ierobežojot gan vietējo varu diskrēciju, gan nesaistot ainavu politiku ar Kopējo lauksaimniecības politiku, jo Latvija nav delegējusi ne ainavu, ne pilsētībūvniecības politikas jomas ne kā ekskluzīvo, ne kā dalīto kompetenci Eiropas Savienībai, ko liedz Latvijas pamatlikums, turklāt daļā Dalībvalstu sasniegtais vides un ainavu aizsardzībā ir zemāks par Latvijas kā vienas no vadošajām pasaules valstīm šajā jomā līmeni, tāpēc kopīga rīcība šajā gadījumā varētu samazināt nacionālās rīcības dinamiku.

III. Senlietu nelikumīgas tirdzniecības novēršana

III.1 Īpašumtiesības

Mēs pievienojamies koncepcijai par radīšanas transcendentu dabu, līdz ar to uzskatām, ka cilvēces kultūras mantojums ir kopīga lieta un tā saglabāšana ir daļa no paražu tiesībām, tas sakrīt ar Latvijas pamatlikumā nostiprinātajām vērtībām. Mēs uzskatām, ka nodarījumos pret kultūras mantojumu ir izmantojami jus cogens un erga omnes principi un nacionālā likumdošana šādus tiesību instrumentus jau ir izveidojusi. Atbilstoši Krimināllikuma 79. pantam Latvijā uzskata, ka tie ir nodarījumi bez noilguma, tāpēc mēs saglabāsim un pilnveidosim regulējumu, ka Latvijas prokuroram ir tiesības jebkurā laikā uzsākt kriminālprocesu par jebkurā jurisdikcijā jebkuras personas izdarītu noziegumu pret cilvēces kultūras mantojumu, savukārt prokurora resoriskās pārbaudes uzsākšana bez kriminālprocesa ierosināšanas šajā ziņā atbilstoši Prokuratūras likuma 16. pantam ir funkcionāli padota centrālajai valdībai. Vēsturiski Latvijā ir bijušas trīs īpašuma formas –

+371 67205472

SEKRETARE@VIENOTIBA.LV

ZIGFRĪDA ANNAS MEIEROVICA

BULVĀRIS 12-3, RĪGA, LV-1050

JAUNĀ VIENOTĪBA

PARTIJU APVIENĪBA

publiskais jeb nacionālais īpašums, kura subjekts, valdītājs un turētājs ir Latvijas Republika tās ministru kabinetam padotas iestādes personā, kā arī komunālais īpašums un privātais īpašums. Mēs uzskatām, ka nacionālā likumdošana ir pilnveidojama tā, lai zemes dzīles būtu nacionālais īpašums vai komunālais īpašums, kas ir ārpus privāttiesiskās apgrozības Latvijā. Mēs uzskatām un arī Latvijas likums nosaka, ka arheoloģiskās senvietās zemē, virs zemes vai ūdenī atrastas senlietas ar datējumu līdz 17. gadsimtam ieskaitot ir nacionālais īpašums un tās glabā publiskie muzeji, taču mēs izmantosim nacionālo likumdošanu lai noteiktu, ka visas senlietas, kas atrastas zemē, virs zemes vai ūdeņos ar datējumu līdz 17. gadsimtam ir nacionālais īpašums, izņemot gadījumus, kad fiziska persona spēj drošticami pierādīt, ka konkrētais priekšmets ir bijis viņa privāts īpašums. Par svarīgāko uzskatām nacionālas un vietējas kultūras un vēstures pieminekļu noteikšanu ar ārējo normatīvo aktu, fotofiksācijas un datu publicēšanu tīmeklī pilnīgas informācijas atklātības režīmā, marķēšanu un atsevišķu senlietu, kas ir kultūras pieminekļi, grupu noteikšanu ārpus civiltiesiskās aprites, īpaši kulta priekšmetiem. Mēs veicināsim kulta celtņu un priekšmetu, kas atbilst nacionālas nozīmes arhitektūras pieminekļa vai senlietas statusam nonākšanu nacionālā vai komunālā īpašumā, saglabājot Civillikumā minētām tradicionālām reliģiskām kopienām pilnas lietošanas tiesības. Mēs atbalstām stingrāku kontroli attiecībā uz statusa kontroli un saglabāšanas standartiem privātīpašumam un komunālajam īpašumam, taču uzsveram, ka vispārēja cilvēces mantojuma saglabāšana nevar notikt bez attīstības sadarbības komponentes un vien Eiropas Savienības iekšienē, īpaši uzsverot morālu pienākumu atgūt visas dalībvalstīm nolaupītās kultūras vērtības un senlietas, kuru pašreizējā turētāja ir Krievijas Federācija.

III.2 Metāla detektoru izmantošana

Mēs atbalstām, ka atrasties ar metāla detektoru nacionālas un vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļa tuvumā ir krimināli sodāma rīcība, izņemot gadījumu, ja to izmanto dalībvalsts sertificēti profesionāli arheologi ar dalībvalsts kompetentās iestādes izsniegtu speciālu atļauju individuāli katrā gadījumā. Mēs uzskatām, ka šis aizliegums ir attiecināms arī uz arheoloģijas pieminekļu buferzonām un arheoloģiskajiem objektiem, kas nav nacionālās un vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļi, izņemot gadījumu, ja persona to izmanto citai legītimai funkcijai, kas ir dokumentēta un nav saistīta ar senlietām. Mēs uzskatām, ka ir ārkārtīgi svarīgi Eiropas Savienības tiesību aktos harmonizēt pienākumu dalībvalstīm ierobežot tiesības attiecībā uz nacionālās vai vietējas nozīmes kultūras un vēstures pieminekļiem ar ārējo normatīvo aktu individuāli katrā gadījumā, piemēram, Latvijas gadījumā pieminekļu saraksts jānosaka ar likumu vai Ministru kabineta noteikumiem. Mēs uzskatām, ka nav pamata ierobežot vispārēja, neierobežota loka personu

+371 67205472
SEKRETARE@VIENOTIBA.LV

ZIGFRĪDA ANNAS MEIEROVICA
BULVĀRIS 12-3, RĪGA, LV-1050

JAUNĀ VIENOTĪBA

PARTIJU APVIENĪBA

tiesības attiecībā uz objektiem, kas ir noteikti vienīgi ar administratīviem aktiem. Mēs uzskatām, ka metāla detektoru īpaša ierobežošana nebūs pietiekami mērķtiecīga līdzīgi neierobežojot arī pazemes trīsdimensiju skanēšanas un ģeoradaru iekārtas, gan virszemes lāzerskanēšanu, arī sintezētas apertūras radara interferometriju, jo elevāciju digitālā kartēšana var dot pietiekamu informāciju par potenciāliem arheoloģiskiem objektiem, kas normatīvi par tādiem vēl nav atzīti. Vienlaikus vispārējo metāla detektoru licencēšanu mēs neatbalstām, jo tā ir nesamērīga iejaukšanās privātajā dzīvē un saimnieciskajā darbībā.

III.3 Praktiska īstenošana

Latvijas Civillikums nosaka, ka uz svešas zemes ir aizliegts meklēt apslēptu mantu. Latvija praksē krimināli ir sodījusi personas par atrašanos ar metāla detektoru, par kultūras pieminekļu iznīcināšanu vai bojāšanu. Latvijā daļēji senlietas, kas vecākas par 17. gadsimtu, atrodas ārpus civiltiesiskās apgrozības. Mēs uzskatām, ka ir radikāli maināma Latvijas nacionālas kultūras mantojuma pārvaldes līdzšinējā prakse nacionālās un vietējās nozīmes kultūras mantojuma noteikšanas procedūrai un aizsardzībai, veltot tam vairāk materiālo resursu un veicinot atbilstošu elementu iekļaušanu universitāšu un vispārējās izglītības programmās. Mēs uzskatām, ka likumpārskatīšanu, izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un sodīšanu par arheoloģisko un citu kultūras priekšmetu nelikumīgu iegūšanu un tirdzniecību ir nacionālā kompetence un nevar tikt deleģēta Eiropas Savienības institūcijām. Mēs uzskatām, ka senlietu atdarināšana nevar tikt uzskatīta par sodāmu nodarījumu, jo šajā gadījumā noziedzīgs nodarījums ir vienīgi krāpšana, ja tā notikusi, pārējās attiecības šādos gadījumos uzskatāmas par civiltiesisku strīdu un nav regulējamas. Mēs uzskatām, ka kontrole transporta koridoros ir īstenojama uz senlietām, kas iegūtas trešajās valstīs. Mēs pievērsīsim finanšu līdzekļus attīstības sadarbībai un globālai senlietu un kultūras mantojuma aizsardzībai. Mēs uzsveram, ka senlietu tirdzniecība internetā ir pamats vērsties pret tīmekļa pakalpojumu sniedzējiem normatīvā, individuāli civiltiesiskā un krimināltiesiskā veidā, neieviešot nekādu tīmekļa cenzūru.

IV. Pārrobežu mobilitātes veicināšana

Mūsu pienākumu uzturēt Latvijas nacionālo valsts autonomiju kultūras mantojuma jautājumos nosaka mūsu pamatlikuma ievads, kuram ir augstāks juridiskais spēks nekā starptautiskajiem tiesību aktiem, kas nosaka Eiropas Savienības darbību, un mēs kategoriski iebilstam pret likumu, politikas un prakses standartizāciju arheoloģiskā mantojuma pārvaldībā. Mēs neieviesīsim pamatstudiju grādu arheoloģijā, jo uzskatām, ka arheoloģija ir neatņemama vēstures zinātnes daļa, taču lēmumu par to ieviest vai neieviest

+371 67205472
SEKRETARE@VIENOTIBA.LV

ZIGFRĪDA ANNAS MEIEROVICA
BULVĀRIS 12-3, RĪGA, LV-1050

JAUNĀ VIENOTĪBA

PARTIJU APVIENĪBA

atsevišķas studiju programmas Latvija atstāj tās nacionālo universitāšu kā atvasinātu publisku personu kompetencē, uzsverot, ka profesijas standarta ieviešana arheoloģijā nav identiska pamatstudiju programmas ieviešanai, proti, ja Latvijas universitātes autonomi vēlēšies, tās ieviesīs šādas studijas. Mēs neatbalstām citu dalībvalstu privātu komercsabiedrību darbību arheoloģijā Latvijas Republikas teritorijā, neatbalstām mobilitāti un uzskatām, ka arheoloģija kā zinātnes apakšnozare nav konkurences tiesību objekts un uzstājam uz nacionālā regulējuma prioritāti arheologa profesijas un licencēšanas jautājumos.

Patiesā cieņā,

Inese Vaidere

Eiropas Parlamenta deputāte
Partiju apvienība JAUNĀ VIENOTĪBA

+371 67205472
SEKRETARE@VIENOTIBA.LV

ZIGFRĪDA ANNAS MEIEROVICA
BULVĀRIS 12-3, RĪGA, LV-1050